

Ignacij Orožen

Razstava ob 200. obletnici rojstva
Ignacija Orožna (30. 1. 1819–13. 4. 1900)

vsebina

1–2

Ignacij Orožen

3–6

Življenje

7–15

Zgodovinar

16

Viri in literatura

17

Kolofon

Ignacij Orožen

(1819-1900)

Ignacij Orožen

30. JANUARJA 2019 MINEVA 200 LET OD
ROJSTVA ZGODOVINARJA IN DUHOVNIKA
IGNACIJA OROŽNA.

Ignacij Orožen je bil v svojem poklicnem življenju visok cerkveni dostojanstvenik in stolni prošt tedanje lavantinske škofije. V zasebnem življenju pa zgodovinar, ki je večino svojega prostega časa namenil raziskovanju zgodovine krajev, v katerih je bodisi živel bodisi služboval. Današnja strokovna javnost ga pozna predvsem kot pisca lokalno zelo pomembnih zgodovinskih del, kot sta *Celska kronika* (1854) in *Zgodovina lavatinske škofije (Das Bisthum und die Diözese Lavant)*, ki je v osmih zvezkih izšla v letih 1868–1893. Slednje Orožen zaradi bolezni ni uspel dokončati, a obstoječi zvezki za marsikateri kraj še danes, več kot stoletje po izidu, predstavljajo najobširnejše obstoječe zgodovinsko delo.

Življenje

IGNACIJ OROŽEN SE JE RODIL 30. JANUARJA 1819 V LAŠKEM KOT NAJSTAREJŠI SIN MEŠČANA IN TRGOVCA IGNACIJA OROŽNA IN NJEGOVE ŽENE MARIJE, ROJ. RAMŠAK.

V rojstnem kraju je obiskoval trirazredno osnovno šolo. Lokalni učitelj in duhovnik sta kmalu prepoznala Orožnovo nadarjenost, zato so ga starši na njuno pobudo poslali v šolo. Šolanje je nadaljeval v Celju, kjer je končal glavno šolo in se nato vpisal na gimnazijo, ki jo je končal leta 1837.

Iz Celja ga je pot zanesla v Gradec, kjer je študiral filozofijo in nato teologijo v Šentandražu v Labotski dolini in Celovcu. Šolanje je zaključil leta 1842, ko je bil v rodnem Laškem posvečen v duhovnika.

Svojo prvo službo je kot kaplan opravljal v Žalcu, nato je v letih 1844–1854 sprva kot kaplan in nato kot vikar služboval v Celju. V tem času je nastala njegova rokopisna celjska župnijska kronika, ki je nato v malce okrnjeni različici leta 1854 izšla tudi v tiskani izdaji kot Celska kronika.

Žalec leta 1915
(Osrednja knjižnica Celje)

*Celje leta 1856
(Osrednja knjižnica Celje)*

Iz Celja ga je poklicna pot zanesla v Mozirje, kjer je prebival dobro desetletje (1854–1865), in v Rogaško Slatino.

Med njegovim bivanjem v Mozirju se je lotil tudi nekaterih gradbenih projektov, pozidal je podružnično cerkev sv. Nikolaja v Ljubiji. Njegova velika priljubljenost je botrovala k temu, da so ga Mozirjani leta 1892 imenovali za častnega meščana Mozirja.

*Mozirje leta 1900
(Osrednja knjižnica Celje)*

Maribor okoli leta 1900
(Osrednja knjižnica Celje)

Svojo poklicno pot je Orožen sklenil v Mariboru, kjer je leta 1867 prevzel mesto stolnega korarja (1884 stolni dekan, od 1892 stolni prošt). Kasneje je v Mariboru prevzel še vrsto drugih funkcij in častnih nazivov. Še posebej velja izpostaviti njegovo funkcijo višjega šolskega nadzornika (1867–1869) in člana deželnega šolskega sveta (1881–1887). V letih 1869–1879 je bil ravnatelj mariborskega semenišča. Na mariborskem bogoslovnem učilišču je nekaj časa predaval cerkveno umetnost.

Ignacij Orožen je umrl v Mariboru 13. aprila 1900.

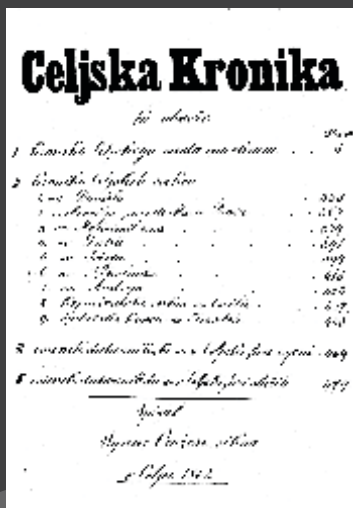
Zgodovinar

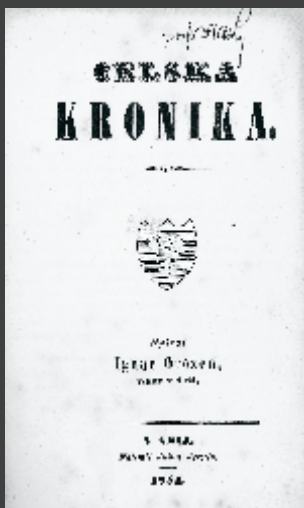
OROŽEN SE JE ZA LOKALNO ZGODOVINO ZAČEL ZANIMATI ŽE V ČASU SVOJEGA SLUŽBOVANJA V CELJU.

Leta 1844 je postal član štajerskega zgodovinskega društva. Bil je v tesnih stikih z vodilnimi člani društva, od katerih si je pridobil posebna znanja s področja zgodovine, arheologije, epigrafike, numizmatike in umetnostne zgodovine. Zgodovinsko društvo za Štajersko je podpiralo nastajanje župnijskih, mestnih in trških kronik. Na podlagi smernic zgodovinskega društva je Orožen začel pisati celjsko in kasneje mozirsko župnijsko kroniko.

Celjska rokopisna župnijska kronika je nastala v letih 1847–1852. Spisana je bila v lepi tekoči slovenščini. Obsegala je kroniko mesta Celje, celjskega okraja in kroniko vseh celjskih cerkva.

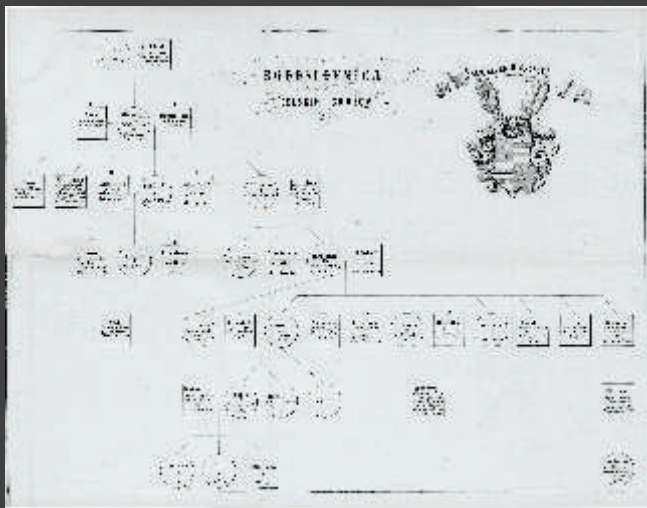
Župnijska kronika Celja
(Osrednja knjižnica Celje)

Celska kronika
(Osrednja knjižnica Celje)

Rokopisna celjska kronika je v skrajšani obliki leta 1854 doživela še tiskano izdajo z naslovom *Celska kronika*. Tudi njena tiskana različica je bila napisana v slovenskem jeziku. Kroniko je Orožen sestavil »iz raznih spominkov, pisem ino knjig zanimive dogodbe celskega mesta«. Kot je sam zapisal, je zgodovina Celja kot sedeža grofov Celjskih pomembna za celotno Štajersko in njene sosednje dežele. Kronika je sestavljena iz osmih poglavij. Začne se s prvimi znanimi prebivalci Celja v petem stoletju pred našim štetjem in konča leta 1854. V kroniki je Orožen posebno pozornost namenil obdobju grofov Celjskih in času, v katerem je živel sam. Knjigi je dodan seznam duhovnikov, ki so službovali ali bili rojeni v celjski župniji, seznam starih rimskih spomenikov, ki so bili najdeni v Celju, in rodovnik grofov Celjskih.

Celska kronika predstavlja njegov knjižni prvenec, s katerim se je Ignacij Orožen zapisal med začetnike zgodovinarstva v slovenskem jeziku.

Celski kroniki je bil dodan Rodovnik celjskih grofov

V času svojega službovanja v Mozirju je Orožen na pobudo Zgodovinskega društva za Štajersko začel v obliki regest prepisovati vse listine iz takratnega arhiva v Gornjem Gradu. Prvotni cilj projekta je bila objava popisa gornjegrajskega arhiva v časopisu zgodovinskega društva.

*Gornji Grad leta 1865
(Osrednja knjižnica Celje)*

OROŽEN SE JE Z VEČJO VNEMO POSVETIL RAZISKOVANJU ZGODOVINE PO LETU 1867, KO JE POSTAL STOLNI KORAR V MARIBORU.

Lotil se je obsežnega projekta pisanja Zgodovine lavantinske škofije. Želel je napisati zgodovino vseh dekanij lavantinske škofije. V letih 1868–1893 je izšlo osem zvezkov Zgodovine lavantinske škofije, ki so obsegali :

I. ZVEZEK: mariborska škofija in stolni kapitelj ter dekanije Maribor, Radlje ob Dravi, Jarenina, Sv. Lenart v Slovenskih goricah in Cirkovce,

II. ZVEZEK: Benediktinski samostan Gornji Grad (1876), Dekanija Gornji Grad (1877),

III. ZVEZEK: savinjski arhidiakonat, Dekanija Celje z župnijami Celje, Teharje, Žalec, Galicija, Gotovlje, Sv. Peter v Rožni dolini, Griže, Polzela z Novim kloštrom (1880),

IV. ZVEZEK: Dekanija Braslovče, Dekanija Laško (1880),

V. ZVEZEK: šaleška dekanija s Svetim Jurijem v Škalah, Sv. Martinom pri Šaleku, Sv. Janezom na Vinski Gori, Sv. Iljem pri Velenju, Sv. Pankracijem pri Ponikvi, Sv. Mihaelom v Šoštanju, Sv. Petrom v Zavodnjah in Sv. Andražem v Belih Vodah (1884),

VI. ZVEZEK: Dekanija Kozje (1887),

VII. ZVEZEK: Dekanija Rogatec z župnijami Sv. Križ pri Rogaški Slatini, Sv. Jernej v Rogatcu, Sv. Marija v Kostrivnici, Sv. Ema, Sv. Peter, Sv. Florian na Boču, Sv. Rok na Sotli, Sv. Mihael in Sv. Anton v Stopercah (1889),

VIII. ZVEZEK: Dekanija Nova Cerkev (1893).

Obširnega dela Zgodovine lavantinske škofije mu zaradi težav z vidom ni uspelo dokončati. V zadnjem zvezku je avtor sam izrazil upanje, da bo Zgodovino lavantinske škofije končal kdo od duhovnikov v škofiji. Vendar do tega ni nikoli prišlo.

Das Bisthum

und die

Nižnje Lavant.

III. Theil.

1. Das Archidiakonat Sannien.

2. Das Dekanat Cilli

mit den Pfarren Cilli, Luchern, Sachsensfeld, Galizien,
Gutendorf, St. Peter, Greis und Heilenstein
samt Neukloster.

Zgodovina lavantinske škofije, III.
zvezek (Osrednja knjižnica Celje)

Von

Ignaz Orožen,

Lavanter Domkapitular.

1880.

Druck und Verlag von Johann Rakusch in Cilli.

Časopisni oglas za V. del Zgodovine lavantinske škofije (ANNO)

VSI ZVEZKI IMAJO PODOBNO STRUKTURO.

V vsakem od zvezkov je avtor najprej obdelal pomembnejše zgodovinske dogodke v župnijah, s posebnim poudarkom na turških vpadih, kmečkih uporih, epidemijah, požarih, naravnih nesrečah in na pojavu protestantizma. Nato se je posvetil nastanku župnij, gradnji in popravilu cerkva, cerkvenim imenom in ustanovam ter podružničnim cerkvam in kapelam.

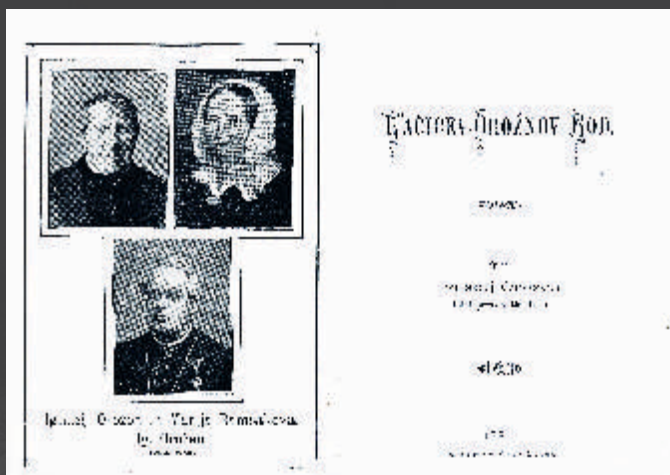
V zgodovino župnij je vključil tudi zgodovino tam ležečih gosposčin in gradov.

Kljub temu da Orožen v svoji Zgodovini lavantinske škofije ni v celoti citiral virov svojih podatkov, še danes velja njegova zgodovina za zelo verodostojno.

Orožnova Zgodovina lavantinske škofije je bila namenjena širši strokovni javnosti, zato se jo je Orožen odločil napisati v nemščini. Podobno delo napisano v slovenskem jeziku bi v strokovnih krogih imelo mnogo manjši odmev, kot ga je imelo sicer.

Orožnova Zgodovina je izhajala pri različnih založnikih, pet od osmih zvezkov pa je Orožen izdal v samozaložbi.

Naslovna stran zadnjega Orožnovega dela Kačičev – Orožnov rod (Osrednja knjižnica Celje)

Orožen je v letih 1866–1883 v časopisu štajerskega zgodovinskega društva Mittheilungen des Historischen Vereines für Steiermark objavil krajše razprave o legi gradu Žaženberg (Ueber die Lage des Scloues Sachsenwart) iz 15. stoletja, o legi srednjeveških utrdb Klausenstein v Zidanem Mostu in Holenstein v Slovenskih Konjicah (Die Vesten Klausenstein und Holenstein), o najdbah dveh rimskih nagrobnikov v Celju in Škalah (Zwei neu gefundene Römersteine aus Unter – Steiermark) in o legi dveh srednjeveških trdnjav Schaumburg in Frauenburg v Šaleški dolini (Die Vesten Schaumburg und Frauenburg im Schallthale).

OROŽNOVO ZADNJE DELO JE KNJIŽICA OZ. DRUŽINSKI RODOVNIK KAČIČEV – OROŽNOV ROD, KI GA JE OROŽEN POSVETIL SVOJIM SORODNIKOM.

Orožen je svoja dela pisal tako v slovenskem kot v nemškem jeziku. Svoja prva dela je pisal v slovenščini, kasnejša pa v nemščini. Orožnova začetna raba slovenščine v štiridesetih in petdesetih letih 19. stoletja je bila odraz trenutnih družbenih in političnih razmer, ki so nastale s pomladjo narodov in z intenzivnim formiranjem slovenske narodne identitete.

V javnosti je Orožen vseskozi veljal za **slovensko usmerjenega človeka**.

Njegovo delovanje pa ni bilo pomembno samo za razvoj zgodovinske stroke v naših krajih, temveč je bil Orožen tudi **pionir na področju varovanja kulturne dediščine**. V letih od 1855 do 1863 je bil dopisni član Centralne komisije za varstvo spomenikov. Komisija je za svoje delovanje s pridomo uporabila tudi v *Celski kroniki* objavljen Orožnov seznam starih rimskih spomenikov, ki so bili izkopani v Celju in okolici. Na njegovo pobudo so v zunanje stene mariborske stolnice in celjske opatijske cerkve vzdali stare nagrobne plošče, ki so jih našli v cerkvah.

Orožen je bil **bolj kronist kot zgodovinar sodobnega tipa**. Opisoval in navajal je zgodovinska dejstva in podatke, do katerih se ni opredeljeval. Vseeno je bilo njegovo delo med strokovno javnostjo tistega časa **zelo cenjeno in večkrat citirano**.

V svojih delih je citiral podatke, ki jih je našel v trških in župnijskih arhivih, od katerih se mnogi niso ohranili do današnjih dni. Za nekatere kraje njegova *Zgodovina lavantinske škofije* še vedno predstavlja enega glavnih virov podatkov za starejšo krajevno zgodovino, zato njegova dela tudi več kot stoletje po izidu še vedno ostajajo v uporabi.

Jg. O. A.

Viri

NŠAM, Župnija Laško, Krstna knjiga, 1796-1825, str. 200.

NŠAM, Zapuščine duhovnikov – Orožen Ignacij, AŠ 1/2.

Literatura

Fugger Germadnik, Rolanda. »Ignacij Orožen (Laško, 30. januar 1819 – Maribor, 13. april 1900)«. SHS 7, št. 3-4 (2007). 513-527.

Kovačič, Fran. »Stoletnica rojstva Ignacija Orožna«. ČZN, 15 (1919), št. 1-4. 157.

Orožen, Fran. »Ignacij Orožen«. V: Kačičev – Orožnov rod.

Orožen, Ignaz. »Ueber die Lage des Scloßes Sachsenwart«. Mittheilungen des Historischen Vereine für Steiermark, (1866), št. 14. 177.

Orožen, Ignaz. »Die Vesten Klausenstein und Holenstein«, Mittheilungen des Historischen Vereine für Steiermark. (1881), št. 29. 235-237.

Orožen, Ignaz. »Zwei neu gefundene Römersteine aus Unter – Steiermark«. Mittheilungen des Historischen Vereine für Steiermark. (1883), št. 31. 63-66.

Orožen, Ignaz. »Die Vesten Schaumburg und Frauenburg im Schallthale«. Mittheilungen des Historischen Vereine für Steiermark. (1883), št. 31. 127-128.

Orožen, Ignac. Celska kronika. Celje, 1854.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 1, Das Bisthum, das Domkapitel und die Dekanate : Marburg, Mahrenberg, Jaring, St. Leonhard in W. B., Kötsch und Zirkoviz. Maribor, 1875.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 2, Das Benediktiner-Stift Oberburg, Das Dekanat Oberburg. Maribor, 1876.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 3, Das Archidiakonat Saunien, Das Dekanat Cilli. Celje, 1880.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 4, Das Dekanat Frasslau, Das Dekanat Tüffer. Celje, 1881.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Th. 5, Das Dekanat Schallthal mit den Seelsorgestationen St. Georgen in Skalis, St. Martin bei Schallek, St. Johann am Weinberge, St. Egyd bei Schwarzenstein, St. Pankraz in Ober-Pnikl, St. Michael bei Schönstein, St. Peter in Zavodnje und St. Andrä in Weisswasser. Graz, 1884.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 6, Das Dekanat Drachenburg : mit den bis zum Jahre 1854 dazu gehörig gewesenen Seelsorgestationen, als: Peilenstein, Drachenburg, St. Peter in Fautsch, St. Maria in Zagorje, St. Anna in Prevorje, St. Margarethen im Markte Montpreis, St. Maria in Dobje, Hörberg, St. Peter unter Königsberg, St. Lorenzen in der Krajina (bei Wisell), St. Nikolaus in Felddorf, Windisch-Landsberg, Olimien und St. Valentin ob Süßenheim. Maribor 1887.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Th. 7, Das Dekanat Rohitsch : mit den Hauptpfarren Hl. Kreuz bei Sauerbrunn u. St. Bartholomäus, dann mit den Pfarren St. Maria in Kostreiniz, St. Hemma, St. Peter im Bärenthale, St. Florian am Boč, St. Rochus an der Sotel, St. Michael in Schiltern und St. Anton in Stoperzen. Maribor, 1889.

Orožen, Ignaz. Das Bisthum und die Diözese Lavant. Theil 8, Das Dekanat Neukirchen. Maribor, 1893.

Orožen, Ignacij. Kačičev - Orožnov rod. Maribor, 1895.

Prikmaier, Franz. Monsignor Ignaz Orožen. Maribor, 1900.

Weiss, Peter. »Ignacij Orožen 1819-1900«. Savinjske novice, 1983, št. 3. 8.

Kolofon

izdala	Osrednja knjižnica Celje
zanjo	Polona Rifelj
besedilo in izbor	
slikovnega materiala	Alenka Hren Medved
slikovno gradivo hrani	Domoznanski oddelek OKC
oblikovanje	Bernarda Perič
tisk	Podoba d.o.o.
naklada	1000 izvodov

www.knjiznica-celje.si

Celje, januar 2019

Črna doba.

Od avstrijske pretiracije t. 1848.

1848 16. marca ob 7 po poldne je s banđerami okričan hlapov
rozovlati pripelal, po kojemu se je zvedlo, da so cesar Ferdinand
cenzuro odpravili ino zastoplenje ali namestovanje ljudstva
zanolili.

Č. d. po poldne se je obrala velika množica ljudstva na hološovcu
šumo so turje muštanj: Leopold Wambretskamer krojaški moj-
stor, Matijimiljan Mepišnik, lesarski mojster, ino Škarb Endros
sladičar, tri - nagloma narole veliki banđere vzdiginili ino
jih s muziko ino s glasnim opitom spremlajočega ljudstva
v mesto nesli. Med muziko ino kričanje ljudstva so topovi iz Smi-
klozihgega kriča gromeli. Trišli so s banđerami nar prej po ter-
gu gor h. farni cerkvi, kjer so pred cerkvenimi vratami banđere tukat
poklonjali. Po tod so se pódali pred kroxistko hišo, kjer so narodno
pisem zapeli, ino potem naprej po ulicah mesta. Ko so tako me-
sto obhodili, so banđere, per svetovavnici ocn. postavlili, ino gradjani
so černo oblijeni s puškaj v ocatih ino s kocharvoj na klobuku
puš svetovavnice na strano stopili.

Zvečer je bilo mesto razsvetlens. Gradjani so s gorečimi baklami
turistko murko po ulicah spremlali ino krič ljudstva se je glasno po
mestu razlegal.

Drugi dan - 17. marca - so opat Matija Vodušek na prošnjo gradjani
zakvalno mešo v farni cerkvi peli.

Vo izgledu drugih mest so daj ljudi Celjani narodno strazo vsta-
novili. Gradjani ino vradniki - stari ino mladi - so vsi berkasti na
iar menice eksercirat hodili. Učitelja narodne straze so izvolili
Vinčenca Gornika, poštnega mojstra.

OSREDNJA
Knjižnica Celje